

Iryna Żurawlowa

Centralna Biblioteka Naukowa

Charkowski Narodowy Uniwersytet im. W.N. Karazina

cnb@karazin.ua

Świat się zmienił: refleksje na temat kultury w czasie wojny

*Walczymy za nasz kraj, za naszą kulturę.
Ponieważ kultura jest tym, czym jest państwo, to nasz naród.*
Wołodomyr Zełeński

Streszczenie: Artykuł omawia działalność Centralnej Biblioteki Naukowej Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W.N. Karazina oraz określa najważniejsze zadania stojące przed bibliotekarzami w czasie rosyjskiej agresji. Opisane są fakty dotyczące niszczenia dziedzictwa kulturowego Charkowa i instytucji edukacyjnych miasta. Przedstawiono zagraniczne ośrodki, które udzielały pomocy humanitarnej na rzecz zachowania rzadkich zbiorów oraz utworzenie funduszu charytatywnego „Fundacja Charkowskiego Uniwersytetu Karazina”.

Słowa kluczowe: Centralna Biblioteka Naukowa Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W.N. Karazina, ochrona dziedzictwa kulturowego, współpraca międzynarodowa, ukraińskie biblioteki w czasie wojny

24 lutego 2022 r. – nowa rzeczywistość

W październiku 2022 r. Sergiusz Żadan, wybitny ukraiński pisarz i muzyk pochodzący z Charkowa, został uhonorowany Nagrodą Pokojową Niemieckich Księgarzy. Dziewięć miesięcy przed tym wydarzeniem, 24 lutego 2022 r., cały świat obudził się w nowej rzeczywistości. To jest rzeczywistość, w której są niszczone miasta (z którymi jeszcze niedawno można było robić wspólne interesy), rzeczywistość, w której są masowe groby (w których spoczywają obywatele Ukrainy, którzy jeszcze wczoraj mogli przyjeżdżać do niemieckich miast na zakupy lub do muzeów), rzeczywistość, w której istnieją obozy filtracyjne dla Ukraińców złapanych w czasie okupacji (obozy, okupacja, kolaboranci – słowa, które w codziennym języku Europejczyków są rzadko używane). To także kwestia tego, jak wszyscy możemy dalej żyć w tej rzeczywistości – ze zniszczonymi miastami, spalonymi szkołami, zniszczonymi książkami. Przede wszystkim z tysiącami zmarłych, tymi, którzy jeszcze wczoraj żyli normalnym, spokojnym życiem, snuli plany, żyli ze swoimi troskami, polegali na własnej pamięci¹ – to słowa z przemówienia S. Żadana podczas odbierania Nagrody Pokojowej Niemieckich Księgarzy.

¹ ЖАДАН, С. Промова на врученні Премії Миру [online]. [Dostęp 11.11.2022]. Dostępny w: <https://librarycre.wordpress.com/2022/10/23/serhii-zhadan-promova-premiia-myru-2022/>.

Il. 1. Charków. Osiedle „Północna Saltiwka”

Fot. K. Tymoszenko. Zdjęcie z serwisu <https://kh.vgorode.ua>.

Rankiem **24 lutego** wojna wdarła się w życie Ukraińców eksplozjami wzdłuż całej granicy ukraińsko-rosyjskiej. Rosja rozpoczęła wojnę na pełną skalę, którą cynicznie nazwała „operacją specjalną”. A potem czas się zatrzymał, nie było wiosny, lata, jesieni, zaczął się nowy kalendarz dla Ukraińców: 30 dzień wojny, 100 dzień wojny, 150, 200... Rzeczywistość stała się straszna, 24 lutego życie podzieliło się na „przed” i „po” wojnie, miliony mieszkańców kraju pozostały bez mieszkań, musiały się ewakuować, ratując życie dzieci i bliskich. Świadomość nie akceptowała tej nowej rzeczywistości, w pierwszych dniach nie było siły wierzyć w to, co się dzieje – prawdziwa straszna wojna. To było niemożliwe, nie powinno być się zdarzyć, a jednak! Najpierw szok, stres, strach, aż z czasem uświadomienie sobie nowej rzeczywistości, w której przyszło żyć i pracować. Codziennie wielokrotne naloty, eksplozje, zniszczenia całych obszarów miejskich, śmierć niewinnych ludzi. Potem przyszło zniszczenie miast, zniszczenie dziedzictwa kulturowego, torturowanie Ukraińców, a następnie Bucza, Irpień, Mariupol, Izium. I przyszło jasne zrozumienie – to nie jest zwykła wojna, to jest ludobójstwo na narodzie ukraińskim, zagłada Ukraińców, pamięci kulturowej, tysiącletniego dziedzictwa. Celem tej wojny jest zniszczenie narodu ukraińskiego. Niszczanie ukraińskiej gospodarki, deportacje kobiet i dzieci, zabijanie mężczyzn, palenie bibliotek i archiwów... wszystko to jest częścią tego samego projektu, jak zauważa znany historyk i profesor Uniwersytetu Yale Timothy Snyder².

² СНАЙДЕР, Т. Докази геноциду в Україні і відмінності між російським і українським суспільством. W: ХВИЛЯ [online]. [Dostęp 11.11.2022]. Dostępny w: <https://hvylya.net/analytics/253752-timoti-snyder-dokazi-genocidu-v-ukrajini-i-vidminnosti-mizh-rosiyskim-i-ukrajinskim-suspilstvom>.

Charków jest miastem nie do złamania!

Po inwazji na pełną skalę armii Putina na ukraiński Charków przez całą dobę słychać było ciągły ostrzał. Pożary były spowodowane atakami raketowymi rosyjskich najeźdźców. Najeźdźcy bombardowali Charków ze szczególnym okrucieństwem, ostrzeliwali przedszkola, szkoły, uniwersytety, muzea, szpitale i podstępnie niszczyli dzielnice mieszkalne miasta. Rakiety z Biełgorodu, znajdującego się w odległości 40 km od granicy z Ukrainą, bombardowały miasto rano, w dzień i w nocy. Charków i obwód charkowski to jeden z najbardziej dotkniętych regionów Ukrainy.

Il. 2. Pałac Pracy w Charkowie po rosyjskim ostrzale 2 marca 2022 r.

Fot. M. Kuchnew. Zdjęcie ze serwisu <https://kh.vgorode.ua>.

Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy rejestruje wszystkie epizody zbrodni wojennych popełnionych przez wojska rosyjskie przeciwko dziedzictwu kulturowemu Ukrainy. Na dzień 6 października 2022 r. ministerstwo zweryfikowało stopień zniszczenia lub uszkodzenia 161 obiektów dziedzictwa kulturowego. Wśród nich: 23 pomniki o znaczeniu krajowym, 129 pomników o znaczeniu lokalnym, 9 nowo odkrytych obiektów dziedzictwa kulturowego oraz 143 cenne obiekty zabytkowe. W sumie 500 obiektów ukraińskiego dziedzictwa kulturowego jest obecnie uszkodzonych lub całkowicie zniszczonych, a liczba ta rośnie z każdym rosyjskim pociskiem wystrzelonym w ukraińskie miasta i wsie³.

³ Кількість зруйнованих пам'яток культури продовжує зростати. [Dostęp 9.11.2022]. Dostępny w: <https://kultura.rayon.in.ua/news/546267-kilkist-zruynovanih-pamyatok-kulturi-prodovzhue-zrostati>.

*Charków jest jednym z największych miast Ukrainy, prawie każdy budynek w jego historycznym centrum jest zabytkiem architektury – napisała Vera Perun⁴. Dalej w swoim artykule przytoczyła słowa znanego angielskiego aktora teatralnego, filmowego i telewizyjnego Hugh Bonneville’a, który przyłączył się do projektu „Pocztówki z Ukrainy”: *Historyczne centrum i eksplozje pocisków na Placu Wolności [Majdan – przyp. red.] stały się strasznym przypomnieniem, ile kosztuje wolność w XXI wieku. Można jednak zniszczyć plac, ale nie wolność⁵.**

7 marca uszkodzony został Dom Słowa w Charkowie, gdzie w pierwszej połowie wieku XX żyli i tworzyli ukraińscy poeci i pisarze, przedstawiciele „rozstrzelanego renesansu”, represjonowani później i rozstrzelani przez władze sowieckie. W XXI w. Dom Słowa, który jest obiektem dziedzictwa kulturowego Ukrainy, został uszkodzony przez pociski armii rosyjskiej, a tego samego dnia zostało uszkodzone Charkowskie Muzeum Sztuki. *Ukraińcy doskonale zdają sobie sprawę z tego, że próba zniszczenia ich kultury trwa od wielu pokoleń. Najbardziej tragicznym przykładem jest „rozstrzelany renesans”, mordowanie ukraińskich pisarzy w warunkach sowieckiego terroru w latach 30. XX wieku. Podobnie jak głód z tej samej dekady, wydarzenie to pozostało głęboko w narodowej pamięci Ukraińców⁶* – napisał Timothy Snyder, zauważając, że w przyszłości wolałby zbierać pieniądze na odbudowę bibliotek, szkół i uniwersytetów, choć obecnie pilniejszym problemem jest ochrona Ukrainy przed dronami-zabójcami.

13 marca Charkowska Państwowa Biblioteka Naukowa im. W. Korolenki, druga co do wielkości pod względem liczby zbiorów biblioteka w Ukrainie, została uszkodzona. Ostrzał przez wojska rosyjskie uderzył w fasadę zabytku architektury, wybił szyby, uszkodził dwa magazyny, budynek główny i fortepian, na którym grał niegdyś rosyjski kompozytor Siergiej Rachmaninow.

23 marca armia rosyjska ostrzelała Charkowski Pomnik Ofiar Totalitaryzmu. W pobliżu Krzyża Virtuti Militari ustawiono stele z nazwiskami żołnierzy ukraińskich i polskich rozstrzelanych przez NKWD w latach 1938–1940, pochowanych w masowych grobach oraz obywateli byłego ZSRR różnych narodowości, którzy padli ofiarą NKWD. W 1940 r. rozstrzelano tu 3809 polskich oficerów i 500 polskich cywilów. To miejsce było świadkiem straszliwej zbrodni reżimu sowieckiego, po 82 latach potomkowie reżimu totalitarnego powtórzyli strzelaninę uderzeniem ukierunkowanym.

⁴ Instytut Ukraiński przy wsparciu USAID rozpoczął międzynarodową kampanię „Pocztówki z Ukrainy”, która opowiada o zniszczonych zabytkach. W ramach projektu powstała baza 100 zabytków, w której można zobaczyć skalę zniszczeń oraz zapoznać się z historią każdego z nich w języku ukraińskim i angielskim. Zob. ПЕРУН, В. Відомий британський актор озвучив історію пошкоджених та зруйнованих культурних пам'яток Харкова. W: *LB.ua* [online]. [Dostęp 6.01.2023]. Dostępny w: https://lb.ua/culture/2022/08/29/527757_vidomiy_britanskiy_aktor_ozvuchiv.html.

⁵ Tamże. Zob. też: Hugh Bonneville voiced the story of destroyed Kharkiv. Postcards from Ukraine. W: *YouTube* [online]. [Dostęp 6.01.2023]. Dostępny w: <https://youtu.be/NgkMYXVOII>.

⁶ СНАЙДЕР, Т. Це дуже показово. Чому я думав про Херсон, коли дізнався, що РФ запровадила проти мене санкції. W: *New Voice* [online]. [Dostęp 5.11.2022]. Dostępny w: <https://nv.ua/ukr/opinion/spravzhnii-zlochyn-rosiji-snyder-pro-te-yak-rosiyani-vbivayut-kulturu-ostanni-novini-50284125.html>.

Il. 3. Charków. Pomnik Ofiar Totalitaryzmu
Fot. N. Zubar. Zdjęcie z serwisu <https://suspilne.media>.

26 marca rosyjski ostrzał uszkodził pomnik ofiar nazizmu „Drobycki Jar” pod Charkowem. Jest to miejsce masowych mordów ludności żydowskiej Charkowa w czasie II wojny światowej.

W nocy **7 maja** zniszczono muzeum wielkiego ukraińskiego filozofa Grygorija Skoworody (1722–1794). To tutaj spędził ostatnie dni swojego życia i w roku 2022 Ukraina obchodziła 300 rocznicę jego urodzin.

Il. 4. Muzeum Grygorija Skoworody po wybuchu
Źródło: zdjęcie z serwisu <https://2day.kh.ua>.

Spośród 706 bibliotek obwodu charkowskiego 215 było okupowanych. *Charków jest jedną z kulturalnych stolic Ukrainy. Z drugiej strony przeraża barbarzyństwo Kremla w zakresie niszczenia naszej tożsamości, którą w rzeczywistości reprezentują obiekty dziedzictwa kulturowego. To, co widziałem na własne oczy, naprawdę bardzo smuci – powiedział Ołeksandr Tkaczenko, minister kultury i polityki informacyjnej Ukrainy*⁷. Zdjęcia zniszczonych zabytków architektury i kultury, szkół i uniwersytetów Charkowa można zobaczyć na stronie [Zabytki Charkowa](#)⁸. Raszyści splądrowali i wywieźli dobra kultury z ukraińskich muzeów, bibliotek, wydawnictw i archiwów. *W rzeczywistości wojna zmienia naszą pamięć, wypełniając ją zbyt bolesnymi wspomnieniami, zbyt głębokimi traumami i zbyt gorzkimi rozmowami. Nie będziesz w stanie pozbyć się tych wspomnień, nie będziesz w stanie naprawić przeszłości. Od teraz będzie częścią ciebie*⁹.

Charkowski Narodowy Uniwersytet im. W.N. Karazina w czasie wojny

Najbardziej dotknięte przez wojnę uniwersytety Ukrainy znajdują się w Charkowie. Z 24 szkół wyższych ucierpiało 21. W wyniku militarnej agresji Rosji przeciwko całemu narodowi ukraińskiemu gmachy Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego, założonego w 1804 r., zostały bezlitośnie zniszczone. Po codziennym barbarzyńskim ostrzale zostały uszkodzone lub zniszczone: Gmach Główny i Północny, budynek Wydziału Fizyki i Technologii, kompleks sportowy „Karazin” (zniszczony przez bezpośrednie uderzenie rakiet), domy studenckie, klinika uniwersytecka, Muzeum Natury, historyczny budynek Centralnej Biblioteki Naukowej; budynki uniwersyteckiego Instytutu Administracji zostały uszkodzone.

⁷ ТКАЧЕНКО, О. Харківщина є лідером за кількістю пошкоджених від війни пам'яток культури. W: *Головне в Україні* [online]. [Dostęp 5.11.2022]. Dostępny w: <https://glavnoe.in.ua/news/n357091636-harkivschyna-e-liderom-za-kilkistju-poskodzhenyh-vid-vijny-pamrsquo;jatok-kultury-tkachenko>.

⁸ Wszystkie odniesienia do stron internetowych przedstawiają wersję aktualną w dn. 6.01.2023 r.

⁹ ЖАДАН, С. dz. cyt.

II. 5. Zniszczony budynek Wydziału Ekonomii
Fot. W. Jakymenko.

II. 6. Budynek Wydziału Fizyki i Technologii dotknięty działaniami wojennymi
Fot. W. Jakymenko.

3 listopada odbyła się prezentacja Fundacji Charkowskiego Uniwersytetu Karazina, która powstała w celu pomocy społeczności uniwersyteckiej i odbudowy infrastruktury. Szkody spowodowane zniszczeniami infrastruktury uniwersytetu przez rosyjskich agresorów wynoszą około 100 mln euro. *Musielismy się nauczyć, jak to jest żyć w czasie wojny. Jak bolesne jest słyszeć o stratach. Jak to jest patrzeć na zniszczenia na naszej rodzimej uczelni, w naszym ukochanym Charkowie, w naszym kraju. ... Jak znaleźć sposób na utrzymanie uczelni, która jest codziennie atakowana przez wroga... Karazin – z myślą o przyszłości, z wiarą w ludzi, z Ukrainą w sercu – to słowa rektor uniwersytetu Tetiany Kaganowskiej¹⁰.*

Il. 7. Kolaż zdjęć budynków uniwersyteckich
Fot. W. Jakymenko.

Biblioteka uniwersytecka i wojna

Centralna Biblioteka Naukowa Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W.N. Karazina jest jedną z najstarszych i największych bibliotek we wschodniej Ukrainie.

¹⁰ Cytat pochodzi z profilu Tetiany Kaganowskiej na Facebooku (<https://www.facebook.com/t.kaganovskaya>).

II. 8. Historyczna sala Centralnej Biblioteki Naukowej Charkowskiego Uniwersytetu Narodowego im. W. N. Karazina, zdjęcie sprzed wojny
Fot. W. Litwinow.

1 marca o godzinie 8:00 rosyjscy agresorzy ostrzelali centrum Charkowa – Plac Wolności (Majdan). Nagranie wideo z tej eksplozji zostało zaprezentowane prawdopodobnie w wiadomościach całego demokratycznego świata. Potężna fala uderzeniowa uszkodziła dwa budynki uniwersytetu, a budynek administracji regionalnej został doszczętnie zniszczony.

2 marca po ataku rakietowym uszkodzony został zabytkowy budynek biblioteki, zniszczonych zostało 100 okien, wszystkie magazyny książek zostały wypełnione szkłem, zniszczone zostały drzwi we wnętrzu budynku. W wyniku zniszczenia okien zakłócony został reżim temperaturowo-wilgotnościowy magazynu, w którym przechowywano unikatowe zbiory. Systemy łączności nie działały, system grzewczy został całkowicie zniszczony. Warunki pogodowe: mróz, śnieg, deszcz miały poważny wpływ na zachowanie księgozbioru.

Il. 9–11. Zniszczenia w bibliotece
Fot. W. Jakymenko i J. Legacz.

Pomimo wszelkich okoliczności Charków nadal żyje. **6 marca** prezydent Wołodymyr Zełenski nadał Charkowi tytuł miasta-bohatera Ukrainy. Bohaterstwo wykazują żołnierze Sił Zbrojnych Ukrainy, obrony terytorialnej, ochotnicy, którzy prawie zawsze ryzykują życiem, aby pomóc

mieszkańcom. Wszystkich mieszkańców Charkowa łączy jedno – niezłomność. Charków to żelbet, powtarzają z dumą mieszkańcy. Każdy z mieszkańców Charkowa toczy swoją osobistą walkę: pracownicy komunalni, energetycy, sprzedawcy, kierowcy, nauczyciele, wykładowcy – wszyscy.

A jak zachowywali się bibliotekarze po wybuchu wojny? W mieście nie było transportu, metro służyło jako schron przeciwbombowy, bardzo wielu pracowników ewakuowało się. Ale ci, którzy pozostali i przebywali w pobliżu biblioteki, przychodzili i sprawdzali jej stan. Tworzyli grupy w sieciach społecznościowych, gdzie codziennie rano i wieczorem wymieniali się informacjami. W uczelni utworzono i wyposażono miejsca do bezpiecznego pobytu pracowników podczas nalotów, z którymi cały czas mamy do czynienia.

Od 24 lutego pracownicy przystąpili do pracy nad rejestracją wydarzeń wojennych, zaczęli zbierać materiały związane z kroniką wojny w mieście Charkowie i na uniwersytecie. W ten sposób biblioteka dołączyła do wspólnego zasobu właściwego dokumentowania zbrodni wojennych przeciwko ludzkości i obiektów dziedzictwa kulturowego popełnionych przez armię rosyjską.

W listopadzie Tomasz Grzywaczewski, absolwent Uniwersytetu Łódzkiego, znany dziennikarz, pisarz i dokumentalista, nakręcił film o dewastacji przez agresorów spuścizny kulturowej obwodu charkowskiego. Film przedstawia m.in. skalę zniszczeń w Centralnej Bibliotece Naukowej Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina¹¹.

Wsparcie biblioteki przez ukraińskich i zagranicznych partnerów

Bardzo ważnym zadaniem bibliotekarzy w okresie stanu wojennego stało się podjęcie działań eliminujących skutki zniszczeń, konserwacja zabytkowego gmachu biblioteki, będącego zabytkiem architektury.

Włożono dużo pracy w zorganizowanie niezbędnej pomocy, która obejmowała środki i materiały do zabezpieczenia najcenniejszych zbiorów. Przeprowadzono szereg konsultacji w sprawie zachowania księgozbioru z organizacjami Ukrainy i organizacjami międzynarodowymi. Prowadzone były negocjacje w sprawie współpracy i organizacji pomocy dla biblioteki z dyrektorem Biblioteki Narodowej dr Tomaszem Makowskim, dyrektorem Biblioteki Jagiellońskiej dr inż. Remigiuszem Sapą, prof. UJ, dyrektorką Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie dr Agnieszką Fludą-Krokos.

Prośby o materiały i sprzęt do konserwacji zbiorów i budynków bibliotecznych zostały przesłane do Rady Miejskiej Charkowa i Smithsonian Cultural Rescue Initiative (SCRI) – organizacji realizującej projekty na rzecz ochrony dóbr kultury, która współpracuje z rządem Ukrainy, aby pomóc usystematyzować i promować ochronę ukraińskich zabytków kultury i zbiorów. Informacja o zniszczeniach biblioteki została przesłana do Fundacji „Kraj Biblioteczny”, Mini-

¹¹ Narodowy Instytut Dziedzictwa. Wymazać Naród. W: *YouTube* [online]. [Dostęp 20.01.2023]. Dostępny w: https://youtu.be/K8_uyckc6qE.

sterstwa Edukacji i Kultury Ukrainy, Ministerstwa Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy oraz do Szkoły Informacji Uniwersytetu Stanowego w San José w Stanach Zjednoczonych (San José State University School of Information).

Pierwsza pomoc od organizacji międzynarodowych dotarła w maju z Warszawy, z Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie za pośrednictwem Biblioteki Narodowej w Warszawie oraz ze Smithsonian Cultural Rescue Initiative (SCRI), współpracujących z SCRI instytucji edukacyjnych i naukowych ze Stanów Zjednoczonych przy wsparciu dyrektora Narodowego Kompleksu Pamięci Bohaterów Niebiańskiej Sotni – Muzeum Rewolucji Godności Igora Poszywajło. Ogromnej pomocy w organizacji logistyki pomocy humanitarnej udzielili: kierownik działu projektów specjalnych Biblioteki Narodowej w Warszawie Andrzej Mietkowski, pracownicy Biblioteki Politechniki Łódzkiej i jej dyrektorka Elżbieta Skubała. Na miejscu, w Charkowie przez pewien czas pomagali nam, pracując: Anita Staszewicz, Barbara Kaczmarczyk, Grzegorz Seroczyński, którzy całym sercem kochają nasze miasto. Dzięki otrzymanej pomocy przeprowadzono prace mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego.

W listopadzie Sergiusz Żadan, doktor honoris causa Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu im. W.N. Karazina, przekazał 500 tys. hrywien na odbudowę biblioteki uniwersyteckiej, która została zniszczona po rosyjskich atakach terrorystycznych. *To właśnie w tym budynku pracował Jurij Szewelow, który swego czasu zarysował kontury 5-go Charkowa – potężnej ukraińskiej metropolii, która ostatecznie pozbędzie się swojego kolonialnego kontekstu. Do tego dążymy – do przyszłości pozbawionej kolonialnych śladów¹²* – napisał S. Żadan na swoim profilu na Facebooku.

Il. 12. Prof. Tetiana Kaganowska i Sergiusz Żadan

Źródło: zdjęcie pochodzi z profilu na Facebooku S. Żadana (<https://www.facebook.com/serhiy.zhadan>).

¹² Cytat pochodzi z profilu Sergiusza Żadana na Facebooku (<https://www.facebook.com/serhiy.zhadan>).

Pracujemy dla ZWYCIĘSTWA!

Uczelnia przeprowadziła z powodzeniem kampanię rekrutacyjną. Studenci uczą się zdalnie. Biblioteka wspiera swoją pracą proces dydaktyczny. Studenci potrzebują podręczników, materiałów informacyjnych, literatury naukowej, dlatego biblioteka wypożycza i przyjmuje zwroty książek, odpowiada na listy użytkowników, prowadzi konsultacje online dla studentów i naukowców z korzystania: z baz danych, wymogów norm państwowych, stosowania międzynarodowych bibliograficznych stylów cytowania, tworzenia bibliografii załącznikowej. Bibliotekarze prowadzą szkolenia dla grup studenckich oraz udzielają indywidualnych konsultacji. Został zorganizowany proces przyjmowania zwrotów od studentów i absolwentów za pomocą usług poczty.

Zoptymalizowano strukturę biblioteki, uwzględniając pilne problemy i wymagania czasowe (terminowość działań), dokonano redystrybucji pracowników między działami i skierowano do bardziej niezbędnych prac.

Firmy zachodnie zapewniły otwarty dostęp do swoich zasobów informacyjnych. Clarivate rozszerzył możliwość korzystania przez ukraińskich naukowców z bazy danych „Web of Science”. Firma Elsevier rozszerzyła dostęp do bazy Scopus oraz w ramach projektu „Research4Life” otworzyła dostęp do zasobów pełnotekstowych dla ukraińskich naukowców. Zapewniony jest dostęp do bazy danych McGraw Hill-Medical, AH Kyiv OverDrive Library, do cyfrowych zasobów edukacyjnych Niemieckiej Narodowej Biblioteki Naukowo-Technicznej (The Technische Informationsbibliothek). Dzięki wsparciu ambasady Stanów Zjednoczonych w Ukrainie biblioteka ma dostęp do eLibraryUSA.

Pakiet pełnotekstowych elektronicznych baz danych wspierają tworzone przez bibliotekę:

- [eKhNUIR](#) – repozytorium instytucjonalne,
- [eScriptorium](#) – archiwum rzadkich książek i rękopisów dedykowanych badaniom naukowym i dydaktyce,
- [KARAZIN.Back2News](#) – cyfrowe archiwum zdigitalizowanych czasopism biblioteki.

Indeksy bibliograficzne zostały przekazane do druku Bułgarskiej Akademii Nauk (Charkowska Szkoła Historycznych Studiów Bułgarskich) i Ośrodkowi Badawczemu Bibliografii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego im. Estreichera (starodruki polskie XVI–XVIII w. w posiadaniu Centralnej Biblioteki Naukowej).

Wieczorem miasto pogrąży się w ciemnościach: elektryczność jest dostarczana według rozkładu, woda też, wróg uderza raketami w infrastrukturę, próbuje zmusić Ukraińców do zaakceptowania warunków agresora. Ale *jesteśmy skazani na przyszłość, co więcej, jesteśmy za nią odpowiedzialni. Obecnie tworzy się z naszych wizji, z naszych przekonań, z naszej gotowości do wzięcia odpowiedzialności. Odzyskamy poczucie przyszłości, bo w naszej pamięci zostaje zbyt wiele rzeczy, które wymagają naszego jutrzejszego zaangażowania*¹³.

¹³ ЖАДАН, С. dz. cyt.

Wytrwałość w dobrych uczynkach

Narodowy Uniwersytet im. W.N. Karazina jest symbolem Charkowa, pojawił się na ziemi charkowskiej 218 lat temu i od tego czasu jest nierozdzielnie związany z rodzinnym miastem, przetrwawszy wojny światowe, terror bolszewicki i okupację hitlerowską. Wróg próbuje zniszczyć naszą kulturę, edukację, odbiera życie Ukraińcom. Niszczy, ale liczy się siła ducha Ukraińców, którzy bronią swojej ojczyzny przed najeźdźcami, liczy się jedność, determinacja walki o ZWYCIĘSTWO. Jakże nie wspomnieć o słowach założyciela uniwersytetu Wasyla Karazina, który pisał na początku XIX w., że mimo wszystkich podstępów naszych wrogów, nie biorą oni pod uwagę jednego: naszego uporu wobec dobrych uczynków, bo dobro zawsze zwycięża zło.

Z Ukrainą w sercu, dla przyszłości Ukrainy, „za naszą i waszą WOLNOŚĆ” – wszyscy pracujemy na ZWYCIĘSTWO!

Bibliografia:

1. ЖАДАН, С. Промова на врученні Премії Миру [online]. [Dostęp 11.11.2022]. Dostępny w: <https://librarycre.wordpress.com/2022/10/23/serhii-zhadan-promova-premiia-myru-2022/>.
2. Кількість зруйнованих пам'яток культури продовжує зростати. [Dostęp 9.11.2022]. Dostępny w: <https://kultura.rayon.in.ua/news/546267-kilkist-zruynovanikh-pamyatok-kulturi-prodovzhue-zrostati>.
3. ПЕРУН, В. Відомий британський актор озвучив історію пошкоджених та зруйнованих культурних пам'яток Харкова. W: *LB.ua* [online]. [Dostęp 6.01.2023]. Dostępny w: https://lb.ua/culture/2022/08/29/527757_vidomiy_britanskiy_aktor_ozvuchiv.html.
4. СНАЙДЕР, Т. Докази геноциду в Україні і відмінності між російським і українським суспільством. W: *ХВИЛЯ* [online]. [Dostęp 11.11.2022]. Dostępny w: <https://hvylya.net/analytics/253752-timoti-snyder-dokazi-genocidu-v-ukrajini-i-vidminnosti-mizh-rosiyskim-i-ukrajinskim-suspilstvom>.
5. СНАЙДЕР, Т. Це дуже показово. Чому я думав про Херсон, коли дізнався, що РФ запровадила проти мене санкції. W: *New Voice* [online]. [Dostęp 5.11.2022]. Dostępny w: <https://nv.ua/ukr/opinion/spravzhniy-zlochyn-rosiji-snyder-pro-te-yak-rosiyani-vbivayut-kulturu-ostanni-novini-50284125.html>.
6. ТКАЧЕНКО, О. Харківщина є лідером за кількістю пошкоджених від війни пам'яток культури. W: *Головне в Україні* [online]. [Dostęp 5.11.2022]. Dostępny w: <https://glavnoe.in.ua/news/n357091636-harkivschyna-e-liderom-za-kilkistju-poshodzhenyh-vid-vijny-pamrsquo;jatok-kultury-tkachenko>.